

Пише: Јован Ненадов
уторак, 10 март 2009 16:23

Реаговање на чланак "Раскорак српске науке" др Сергеја Флереа из Марибора, у НИН-у бр. 3033, 12. фебруара 2009, у рубрици "Одјеци".

[1](#)

Сергеј Флере наводи тезу "да су други народи реаговали на национални покрет у Срба", која је била подлога за писање "обимне историје распада Југославије и ратова који су томе следили". Теза веома угодна за "друге народе", будући да су као једини кривац одређени – Срби! Овај текст показате да је та теза неодржива.

Пре три године, такође на странама НИН-а, било је сличног "словеначког" става о кривици Србије за распад Југославије, који је изнела историчарка Споменка Хрибар у есеју "Слепило које траје". Повод је био интервју Добрице Ћосића у љубљанском Дневнику

10. децембра 2005. Изводи из приказа тог есеја, објављеног заједно са поменутих интервјуом у НИН

-у 28. децембра 2005

[2](#)

,
користиће се као основа за следећа излагања.

Споменка Хрибар наводи: "Југославија никад није била духовно јединство и то српски државни и политички мислиоци никада нису разумели. Дакле, нити то да је управо југословенски интегрализам – идеологија и тежња за сједињењем различитих југословенских народа у једну духовну целину, у једну културу, у један народ – поткопао Југославију." Уколико је то и било тако (уз примедбу да су идеологија и тежња различите ствари), нису Срби могли да буду искључиви кривци за југословенски интегрализам (уколико је то грех), како у "старој Југославији", када су још и били утицајан политички фактор, тако и у "народној", када су на власти били "Тито и партија", а Срби играли другоразредну улогу ("Слаба Србија – јака Југославија", Лазар Колишевски).

У наставку следи: "То Срби нису разумели ни у време штрајка глађу рудара у Старом тргу, којима смо ми Словенци дали подршку у Цанкарјевом дому (...)" Разумели су Срби, далеко пре тог времена (1988), али на други начин. Добрица Ћосић, првоборац, афирмисани писац, миљеник партије, члан ЦК СК Србије, због критике партијске политике на седници ЦК СК Србије 29. маја 1968, искључен је прво из ЦК, а потом и из партије. У његовој критици идеолошке концепције у националној политици тежиште је на критици те политике на Косову, где се предвиђају као могући "тешки и трагични судари и несагледиве историјске несреће", али и у југословенској заједници, у којој се "под ретроградним притисцима почињемо да приклањамо идеји националних држава".

[3](#)

Професор Михаило Ђурић је марта 1971. на београдском Правном факултету у дискусији о нацрту амандмана за нови устав СФРЈ (усвојен 1974) предвиђао пропаст идеје "државне заједнице југословенских народа", и да је "Југославија већ данас само географски појам", на чијим се "развалинама (...) успоставља неколико самосталних, чак међусобно супротстављених националних држава. (...) Уколико нешто још и остаје од ње, то је само зато да бисмо у следећој, такозваној другој фази промена, имали још шта да приведемо крају." Ђурић је осуђен за "кривично дело непријатељске пропаганде" на строги затвор и искључење са факултета. И није био једини. [4](#)

Та чистка на београдском Правном факултету није интересовала Словенију, будући да је нови устав (1974) правио Кардељ, по "густу" словеначког пута: "За нас Словенце и Хрвате, Југославија је привремена творевина и историјски транзит. Југославија ће да постоји док су југословенски народи угрожени од империјалистичке опасности", изјавио је Кардељ 1957. на седници Комисије за програм СКЈ. [5](#)

У време "Хрватског пролећа" (Маспок) 1971. захтевана је Република Хрватска као "јединствена национална држава хрватског народа", у којој би "национални суверенитет имао само хрватски народ". У јесен 1971. захтевани су "стварање независних територијалних снага, посебна спољна политика и хрватски представник у Уједињеним нацијама, као и ревизија хрватских граница на рачун Херцеговине и Црне Горе" [6](#) "(...) први пут од 1945. године у једној републици одвијала (се) 'национална хегемонизација', окупљајући партијско руководство, интелектуалце и шире сегменте друштва око истог циља – стварања националне државе. Догађаји у Хрватској су тако постали преседан за оно што ће уследити у Србији и Словенији у другој половини осамдесетих." [7](#) У српским селима Лике, Баније и Кордуна самоиницијативно су биле организоване наоружане страже да их "ушаше" не би изненадиле као 1941. И све

то у земљи "братства и јединства" већ скоро 30 година. ("Колективна егзистенција страха, која се преноси с групе на групу док не захвати скоро све", Денис Русинов [8](#)

. По њему то је један од узрока избијања рата у Југославији 1991. године.)

Јануара 1987. објављени су у Новој ревији "Прилози за словеначки национални програм", пројекат започет још 1985. године. У њему није било бриге за Југославију, већ за сопствену независност, уз тенденцију ка сецесији. "Прилози" су имали прећутну подршку словеначких руководилаца Митје Рибичића и Милана Кучана. Димитриј Рупел је изјавио: "То је био полако припреман раскид са Београдом

. За њих (Словенце) била је проблем Југославија, а не Србија или Срби."

[9](#)

"Схватићеш, пријатељу, да се ми Словенци тешко идентификујемо са проазијском и проафричком Југославијом, да се са таквом Југославијом не можемо поистовећивати све док имамо природу какву смо стекли у хиљадугодишњој историји", написао је Тара с Кермаунер у "Писму српском пријатељу"

[10](#)

. Нису само антијугословенска осећања преовладала у круговима словеначке интелигенције, већ и очигледан шовинизам.

На Косову је новембра 1968. године (неколико месеци након Пленума ЦК СК Србије на коме је Ћосић упозорио на растући албански национализам) дошло до немира у којима је хиљаде албанских демонстраната захтевало статус републике, па чак и уједињење са Албанијом [11](#). Демонстрација је било и 1981. године (десетак мртвих), после устава од 1974. године (којим је добијена аутономија!), сада са једногласним захтевом "Косово Република". Рудари Старог трга штрајком нису бранили Југославију.

Закључак је да ни Хрватској, ни Словенији, ни Албанцима на Косову није било стало до Југославије. Напротив. Словенија је тих година, 1987–1989, имала свој "Национални програм", своје протесте због намеравање промене Устава из 1974. године (због својих интереса, а не због аутономије покрајина) и текућу аферу Младине ("Припадницима словеначке интелигенције било је јасно да ова 'национална хомогенизација' републичког руководства, интелигенције и маса представља кључни корак на путу ка независности" [12](#)).

Подршка штрајку рудара у Трепчи ("Косово моја дежела"

[13](#)

) ишла је у прилог растурању Југославије, а не њеном спасавању.

Хрватска историчарка Зорица Стипетић, бивша чланица ЦК СК Хрватске, изнела је став о међунационалним односима и судбини Југославије у интервјуу у НИН-у 27. јануара 2005. године [14](#) :

"Унутрашњи смисао Југославије је био сачувати егзистенцију малих народа. (...) показало се да су сви ти народи – хрватски, словеначки, македонски, итд. (...) завршили своју националну артикулацију и своје национално формирање, и управо је то био један од историјских смислова Југославије. (...) и кад се исцрпила историјска потреба да се бране од вањских сила, (...) онда је Југославија изгубила свој повјесни смисао и више није била потребна. Никома (...)" (сажети текст истог одељка, стр. 58). "Српска је премоћ у Југославији (...) била толико голема да у свијести народа и грађана Југославије никада није освијештено да и Србија има свој национални проблем те да заправо (једини у Југославији) није ријешен. Истина је да за то у Југославији није имало снаге, није имало слуха. Та хипотеза српског хегемонизма, још из времена између двају ратова, била је толико снажна да је прекрила све друге интерпретације" (сажети текст једног одељка, стр. 60). Даљи коментар није потребан.

Лозана, 22. фебруар 2009.

Швајцарска

1. Раскорак српске науке („Зашто се Србија стиди антититоистичке опозиције“, НИН бр. 3032)
Разматрање овог интервјуа желим да подигнем на нешто општији ниво анализе начина расправљања о недавној историји у Србији. У уводу пише да г. Ћосић говори „као писац“. Тиме се саговорнику даје могућност да говори и на основу ликова у његовим романима, уместо да се везује за његово учешће у историјским збивањима и збиљно искуство, које је несумњиво богато. Збиља г. Ћосић прича о недавној историји дајући најслободније оцене и користећи се политичким језиком да изрази појмове који су у ствари спорни, или немају јасну садржину („титоизам“). То је још један пример типичног дискурса у Србији о недавној прошлости. Писац ауторитативно говори о нечему о чему треба да говоре научници, а могу слободно рећи да српски научници о недавној прошлости врло мало говоре у међународној научној заједници. Та оскудица посебно важи за време пред и током распада и период

постјугословенских ратова. На том пољу се остварују значајни научни подухвати, у којима српски историчари, социолози и политиколози скоро да не учествују или учествују маргинално. Могу слободно рећи да је оно што би се могло назвати хрватским становиштем постало преовлађујуће, што је, истина, и предмет критике у научној расправи нпр. америчког професора Хејдена (Hayden) и потписника ових редова, али то не мења што др Раметова, да не говорим о др Мештровићу, промовишу и организују научна истраживања и издавачке подухвате, пре свега у домену писања историје. Учесници у тој расправи заступају ставове који су сасвим супротни ставовима који се чују у српском дискурсу. Ако могу да благо резимирам, тај став је да су други народи реаговали на национални покрет у Срба. Томе је нпр. посвећен цео број Nationalities Papers (4/2004), што је била подлога за писање обимне историје распада Југославије и ратова који су томе следили. Српски научници у томе учествују сасвим маргинално и то потврђује преглед у електронским датотекама ebsco и wos.

Уместо да у тим истраживањима и расправама активно учествује, српска наука се оптерећује расправом о томе да ли је потребна још једна академија, иако данас академије ретко имају битан истраживачки значај. У српској науци је такође створен домаћи сцијентометрички систем, који се опет аутистично поставио према повезивању у светску науку.

Др Сергеј Флере, Марибор, Словенија

[

[^](#)

]

2.

"Време је да се народи бивше СФРЈ врате себи", интервју са Добрицом Ћосићем, НИН, 28. децембар 2005.

[

[^](#)

]

3.

Добрица Ћосић, Стварно и могуће (чланци и огледи), Љубљана 1988, стр.36 и 38.

[

[^](#)

]

4.

Hereticus, Vol. I (2003), No. 2, Београд, "Досије о Михаилу Ђурићу", стр. 189.

[

[^](#)

]

5.

Интервју Добрице Ћосића, који је такође био члан те комисије, у Политици 2. октобра 2005: "Рушиће нас време и потомци".

[

[^](#)

]

6.

Пише: Јован Ненадов
уторак, 10 март 2009 16:23

Јасна Драговић-Сосо: "Спасиоци нације", Интелектуална опозиција Србије и оживљавање национализма, Београд 2004, стр. 75–76 (превод с енглеског).

[
[^](#)
]

7.
Ibid., стр. 82.

[
[^](#)
]

8.
Ibid., стр. 173.

[
[^](#)
]

9.
Ibid., стр. 275–282.

[
[^](#)
]

10.
НИН, 9. август.1987, у "Спасиоци нације", стр. 288.

[
[^](#)
]

11.
Бранко Хорват: Косовско питање, Загреб 1989, у "Спасиоци нације", стр. 73.

[
[^](#)
]

12.
Димитриј Рупел: Slovenia's Shift, у "Спасиоци нације", стр. 313.

[
[^](#)
]

13.
Натписи на беџевима са жутом Давидовом звездом, које су носили учесници масовних митинга у Цанкарјевом дому у Љубљани 1989. године, осуђујући "варварску" политику Београда према Албанцима, поредећи њихову судбину са судбином Јевреја у Хитлеровој Немачкој. "Спасиоци нације", стр. 325.

[
[^](#)
]

Народи экс-Ју и национални покрет код Срба

Пише: Јован Ненадов
уторак, 10 март 2009 16:23

]

14.

Зорица Стипетић: “Југославија као разорна противречност”, НИН, 27. јануар 2005, стр. 58–61.

[

[^](#)

]